

(Foto: Sebastià Torrens)

Camí de cala Figuera

Paratge natural de la Serra de Tramuntana

Govern de les Illes Balears

Conselleria de Medi Ambient
i Mobilitat

Obra Social "la Caixa"

CATALÀ

Camí de Cala Figuera

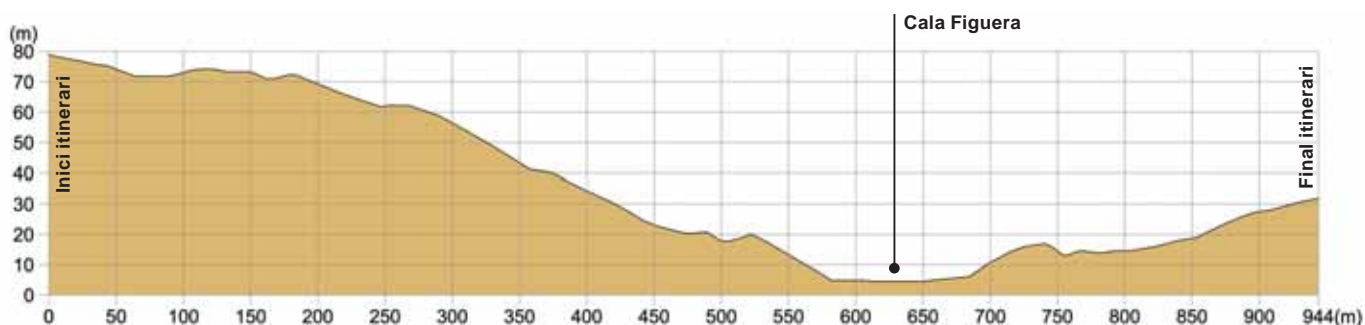
Us proposam un itinerari ben senzill a Cala Figuera. Aquesta vegada l'objectiu no és tant fer una gran caminada, sinó parar esment en els éssers vius que ens podem trobar en un dia de platja al litoral de Tramuntana. Hem triat aquest indret com a mostra, però moltes coses que us contem es poden fer extensives a altres indrets costaners de la Serra de Tramuntana.

Cala Figuera es troba al terme municipal de Pollença, gairebé a l'extrem nord de la Serra. Per arribar-hi hem d'agafar la carretera PM-221 del Port de Pollença al cap de Formentor. Un poc abans del túnel, al quilòmetre 12,7, trobarem el senyal que marca l'inici del camí.

Dificultat: Baixa.

Distància per recórrer: 944 metres (només anada)

Durada: 30 minuts.

Cap de Catalunya (Foto: Sebastià Torrens)

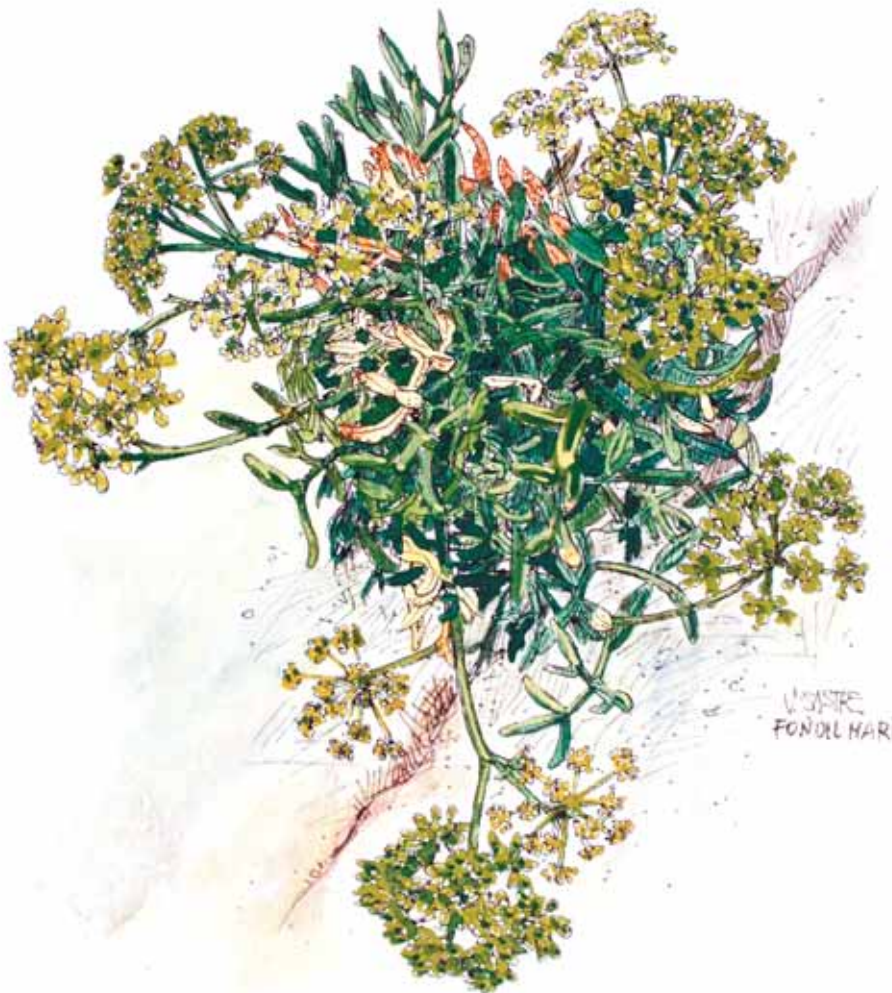
1. Vegetació litoral

Començam fent camí per un pinaret. A mesura que baixam cap a la mar la vegetació canvia, i les carritxeres (*Ampelodesmos mauritanica*), amb alguns garballons (*Chamaerops humilis*), puguen pels vessants dels penya-segats que ens queden a dreta i esquerra.

El que és interessant en aquesta ocasió és fixar-nos en les plantes que poden viure just al costat de la mar en les condicions tan hostils d'aquest entorn. Són plantes que, a més de l'embat marí, carregat de sal, a l'hivern han de suportar la manca de sol, i a l'estiu han de resistir la forta insolació.

El hivern han de suportar la manca de sol, i a l'estiu han de resistir la forta insolació.

Els canvis genètics produïts a l'atzar (*mutacions*) es tradueixen en canvis morfològics, fisiològics o bioquímics, o en millores en l'estratègia reproductiva, cosa que ha fet individus més forts i resistents que han pogut adaptar-se a viure en aquests ambients adversos.

Fonoll marí (Foto: Vicenç Sastre)

Per exemple, el fonoll marí (*Crithmum maritimum*) sobreviu en aquests indrets perquè té les fulles carneses, succulentes, i això li permet emmagatzemar més aigua en els teixits. Gràcies a aquest augment de la gruixa de les fulles i a la forma arrodonida que tenen, la superfície de la planta s'exposa menys a l'aire i perd menys aigua. A més, és capaç de germinar encara que la concentració de sals en el sòl sigui bastant alta.

Un altre exemple de vegetació que trobam pel camí són les saladines (*Limonium spp.*), que adopten una forma de coixinet i que retenen les fulles que cauen dins la mata, de manera que creen el seu propi substrat. Així, quan es descomponen, proporcionen a la planta l'humus orgànic que necessiten. A més a més, aconseguen eliminar l'excés de sal excretant-la a través de les fulles i així en mantenen unes concentracions que no són tòxiques per a la planta.

Al llarg de l'evolució, els socarrells (*Launaea cervicornis*) han adquirit una adaptació reproductiva curiosa en la manera que tenen d'aprofitar el vent per dispersar les seves llavors. Aquest endemisme amb forma de coixinet espinós té les llavors envoltades d'unes petites plomes que s'anomenen vilans. D'aquesta manera, amb una bufada de vent les llavors volen, es dispersen fàcilment, i hi ha més probabilitats que alguna arribi

Saladina
(Foto: Vicenç Sastre)

a una fissura amb un poc de terra i pugui arrelar.

Socarrell (Foto: Sebastià Torrens)

Un altre assoliment evolutiu d'aquesta espècie és la reducció de la mida de les fulles d'aquesta planta per evitar pèrdues d'aigua.

2. Les aus marines

Les aus marines també s'han adaptat a les condicions extremes d'aquest ambient. La membrana interdigital, un teixit que uneix els dits dels peus, els permet nedar o moure's amb facilitat a l'aigua. El plomatge impermeable que en recobreix el cos els permet aixecar el vol just sortint de l'aigua. Moltes tenen al cap, prop dels ulls, unes glàndules que eliminen l'excés de sal, la qual ingereixen amb l'aigua i el menjar. Aquesta adaptació la comparteixen amb les tortugues marines.

Les gavines són les aus marines més conegudes. La que veim sovint en grans grups és la gavina de potes grogues (*Larus michahellis*). Un poc més petita i amb el bec vermell, és la gavina roja (*Larus audouinii*), que està considerada d'interès especial al catàleg nacional d'espècies amenaçades. Al contrari que la primera, no és tan gregària, ja que es mou en solitari o en parella. Li agraden les costes rocoses i baixes amb caletes.

Una altra au costanera que frequenta illots i penya-segats és el corb marí (*Phalacrocorax aristotelis*). El reconeixem fàcilment pel plomatge completament negre en els adults i grisós amb el pit blanc en els joves. És molt característic el plomall que presenta al cap en l'època de cria. Una característica d'aquesta au és que no té el plomatge impermeable, per això, després de pescar, necessita eixugar-se les ales estenent-les al sol.

Corb marí (Foto: Sebastià Torrens)

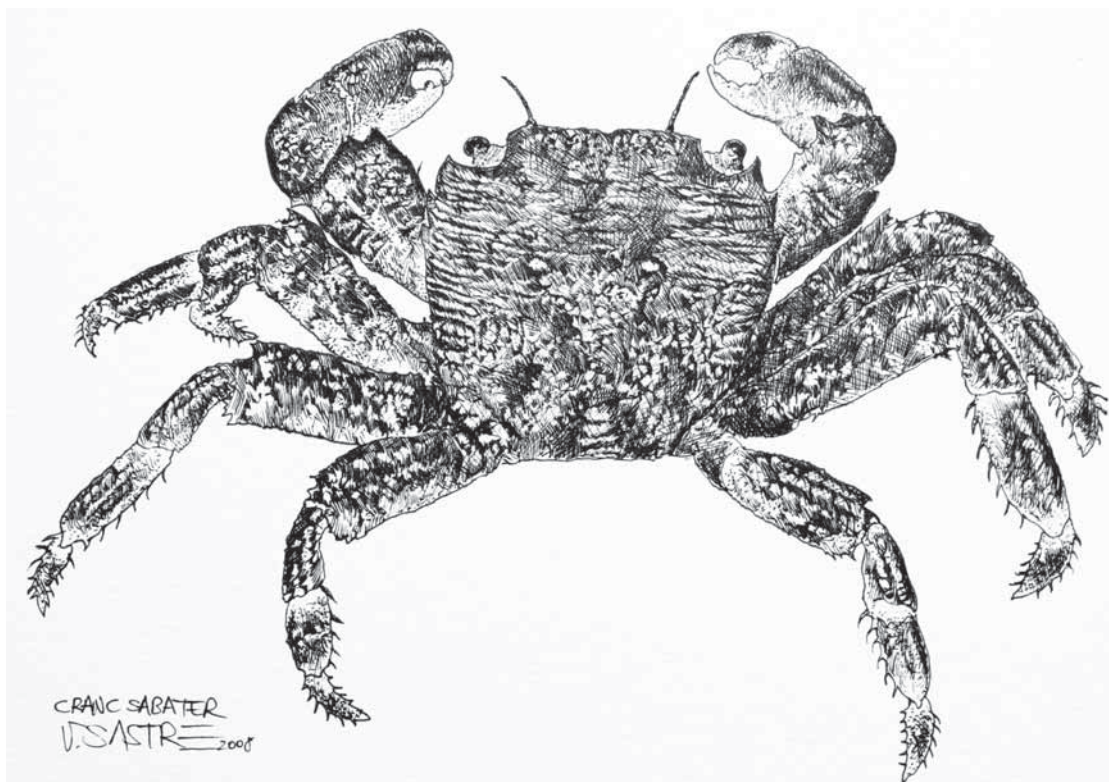
Des de la vorera és possible que observem algun exemplar de virot petit (*Puffinus mauretanicus*). Aquesta au marina és endèmica de les Balears, i se sol veure en zones d'aigües poc profundes de la plataforma continental on s'alimenta aprofitant moles de peixos pelàgics. La veurem fer vols arran d'aigua, gairebé sempre formant grups nombrosos.

3. El Maressar. Roques litorals

El camí desemboca en una petita esplanada amb vistes a la cala. Un parell d'esglaons ens separen de la cala de còdols. A la dreta queda l'alterós puig Fumat, i a l'esquerra, el morro de Catalunya. Els penya-segats de l'un i de l'altre tenen la màxima protecció dins el Paratge natural de la Serra de Tramuntana, ja que són zones d'exclusió. Això vol dir que hi habiten plantes o animals fràgils, amenaçats o representatius, que requereixen mesures específiques de conservació.

Una vegada que som a la cala, ens dirigim cap a les tenasses que queden a la nostra esquerra. Aquí podrem comprovar com, encara que no ho sembli, les roques constitueixen un medi idoni per a l'establiment i el desenvolupament dels éssers vius. Hi troben un substrat sòlid on aferrar-se, bona il·luminació i molt oxigen. L'únic inconvenient és que han de resistir l'embat de l'onatge.

Si ens fixam en com l'aigua arriba a les roques, podem distingir dues zones: la més allunyada de l'aigua, on només arriben els esquitxos de les onades quan rompen, i la que està coberta per l'aigua quasi de manera permanent. Aquestes zones reben el nom de supralitoral i mediolitoral respectivament.

Cranc sabater (Dibuix: Vicenç Sastre)

Roques litorals (Foto: Sebastià Torrens)

Els organismes que viuen en aquestes zones estan adaptats per poder aguantar la força de les ones sense que se'ls emportin i per suportar els períodes en què estan fora de l'aigua.

Per exemple, els caragolins negres (*Littorina sp.*) formen petits grups a les fissures o petites cavitats de la roca. Aquests mol·luscs secreten una substància mucilaginosa que els permet adherir-se fortament a la roca. Així poden resistir l'impacte de les onades i evitar la dessecació.

Un altre exemple serien les pagellides (*Patella sp.*), que tenen una closca dura, piramidal, però aplanada i amb la vorera una mica esmolada. Cada exemplar es col·loca en una concavitat de la roca en la qual encaixa perfectament. Des d'aquest lloc, recorren curtes distàncies per alimentar-se dels tapissos d'algues que creixen al seu voltant. Aquests animals s'agafen amb força a la superfície rocosa gràcies a un peu carnós que actua de ventosa.

També trobam animals que normalment pasturen i s'alimenten en aquestes zones, però que migren cap a les zones submergides quan les condicions són desfavorables. Per exemple, el puu (*Ligia italica*) o el cranc sabater (*Pachygrapsus marmoratus*). Recordau que no està permesa la recollecció de caragols marins, pegellides ni crancs (Decret 69/1999, de 4 de juny, pel que se regula la pesca deportiva i recreativa a les aigües interiors de l'arxipèlag balear. BOCAIB núm. 80).

Altres espècies tenen una consistència tova i elàstica de manera que poden oscil·lar segons el vaivé de les onades sense desaferrar-se de la roca. És el cas de moltes algues, com la lletuga de mar (*Ulva lactuca*) o l'alga de bufetes (*Fucus virsoides*).

En canvi, els líquens que viuen a les roques on arriben els esquitxos de les ones creixen ben units al substrat i formen una crosta. Aquesta franja horitzontal de color negre que podem veure a molts penya-segats és el líquen *Verrucaria adriatica*, que està tan aferrat a la roca que és impossible separar-l'en sense destruir-lo.

Escar a cala Figuera (Foto: Esperança Perelló)

4. Cala Figuera, Lloc d'importància comunitària

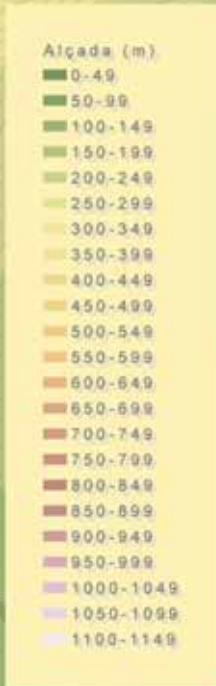

Dofí mular (*Tursiops truncatus*) (Foto: Samuel Pinya)

Cala Figuera està inclosa en la Xarxa Natura 2000 com a Lloc d'importància comunitària (LIC). La Xarxa Natura 2000 és un conjunt d'espais protegits creats per la Directiva d'hàbitats (92/43/CEE) amb l'objectiu principal de conservar la biodiversitat europea. Està formada per zones que alberguen tipus d'hàbitats naturals i espècies de plantes i d'animals considerats d'interès comunitari.

El LIC marí de Cala Figuera fou delimitat per la presència de praderies de posidònia o alga dels vidriers (*Posidonia oceanica*) i dofins mulars (*Tursiops truncatus*). Les praderies de posidònia són un hàbitat que la Directiva considera prioritari. Constitueixen un dels ecosistemes mediterranis més importants. La seva importància rau en el fet que, d'una banda, són el principal productor primari i, de l'altra, conformen un dels hàbitats més rics i diversos, ja que proporcionen refugi i aliment a moltes altres espècies. Per això, és primordial conservar aquestes praderies.

Els dofins mulars són uns visitants freqüents de les nostres costes. Són uns dels cetacis amb costums més litorals, i per això també són dels que sofreixen un major impacte a causa de les activitats humanes.

T. M. POLLENÇA

Rellar de Cala Figuera

Final itinerari

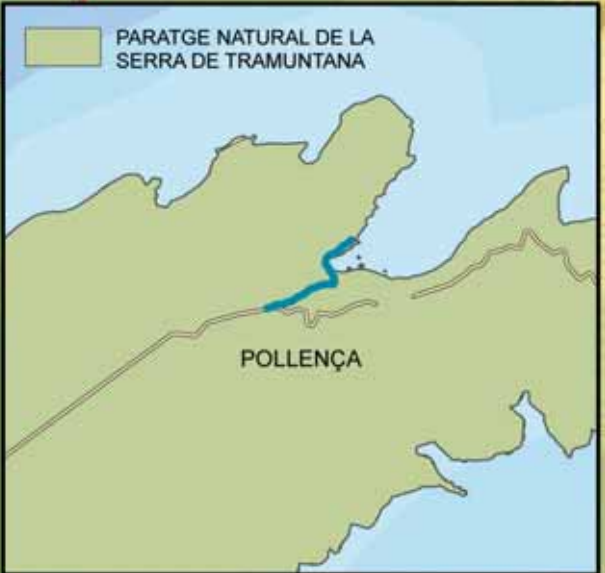
Cala Figuera

Inici itinerari

MA-2210

Cases de Cala Murta

Ctra. Ma-2210

Penya de l'Hort